

Gruttekværnen

af museumsdirektør Peter Bavnhøj

Blandt Landbrugsmuseets ca. 75.000 genstande er der en lille ydmyg genstandsgruppe, som ikke umiddelbart påkalder sig den store opmærksomhed på magasinernes hylder. Dette til trods for at genstandene er blandt museets ældste, og genstandene sågar er et af de allertidligste vidnesbyrd om landbrugsdrift på disse breddegrader. Der er tale om gruttekværnen.

Gruttekværnen eller skubbekværnen, som den også blev kaldt, bestod oprindeligt af to dele: En stor, ofte flad sten med en glat udhuling fremkommet ved længevarende slid – læggeren - samt en noget mindre glat rundet sten – løberen. Det er dog yderst sjældent, at løberen er bevaret, når gruttekværnen findes ved vore dages arkæologiske bopladsudgravninger.

Dette redskab var i almindelig brug fra den ældste bondestenalder ca. 4000 år før vores tidsregning til romersk jernalder ca. 200 år efter vores tidsregning. Det var her oldtidens kvinder formalede datidens primitive kornsorter til mel til brødbagning. Først med udviklingen af drejekværnen omkring år 200 gled gruttekværnen ud af brug. Senere i middelalderen kom møllerne til, og det blev almindeligt for datidens bønder at sende kornet til formaling på sognets vand- eller vindmøller. I vore dage køber vi som bekendt melet færdigformålet i supermarkederne efter, det er blevet forarbejdet og pakket på landets store industrimøller.

Gruttekværnen er sammen med øksen, flinteseglet og de andre stenredskaber fra bondestenalderen et vidnesbyrd om de tidligste former for landbrug her i landet. Den er tillige et vidnesbyrd om kvindearbejdet, om selvforsyning og det hårde slid for at få den daglige føde i de mange århundreder, der går forud for vore dages overflodssamfund.

Den afbildede gruttekværn er én blandt flere tilhørende Dansk Landbrugsmuseum. Stenen skulle angiveligt være fundet på en mark nær Vester Egede nær Haslev på Sjælland. Efter at have henlagt i Vester Egede Skoles have i en årrække blev stenen foræret til museet i 1959.

Landbrugskanonen – 10 genstande som har haft særlig betydning i landbrugets udviklingshistorie:

- Gruttekværnen
- Hjulploven
- Oldermandsstaven
- Frihedsstøtten
- Gærkransen
- Grundtvig
- Maglekildecentrifugen
- Lurmærket
- Svinekortet
- Fergusonstraktoren

Faktaboks om Dansk Landbrugsmuseum:

- Statsmuseum under Kulturministeriet med landsdækkende ansvar
- Grundlagt i 1889, statsmuseum 1906
- Hjemmehørende på Gl. Estrup nær Auning på Djursland
- Bygningsareal på ca. 27.000 m² og et jordtilliggende på ca. 100 ha.
- Museet åbent hele året med et årligt besøgstal på ca. 100.000
- Årligt 2-4 særudstillinger og 8-12 specialarrangementer
- Arbejder med landbrugets materielle kulturhistorie og den levende kulturarv – husdyr og planter, samt måltidets kulturhistorie
- Verdens største samlinger af landbrugsredskaber og maskiner – ca. 75.000 genstande
- Antal medarbejdere ca. 30, heraf 4 videnskabelige medarbejdere
- Ca. 1400 frivillige hjælpere tilknyttet museets forskellige foreninger og interesselaug
- Hjemmeside: www.gl-estrup.dk

